

PÄÄKIRJOITUS

Julkaisufoorumin tarkoitus ei ole yksipuolistaa julkaisemista

Jukka Rantala

Tiedejulkaiseminen on viime aikoina puhututtanut tutkijoita. Keväällä Suomen Tiedetoimittajat sekä Suomen tiedekustantajien liitto järjestivät kumpikin aiheesta seminaarit. Molemmissa nousi esiin huoli kehityksen suunnasta. Tutkijat ja kustantajien edustajat epäilivät julkaisufoorumin käyttöönoton aiheuttavan kielteisiä seurauksia kotimaiseen tiedejulkaisemiseen.

Seminaareissa kannettiin huolta erityisesti humanistisista ja yhteiskuntatieteistä, joissa tutkimusaiheet kumpuavat usein suomalaisesta kontekstista. Suomalaiseen yhteiskuntaan kohdistuvat tutkimukset eivät samalla lailla löydä kansainvälistä julkaisukanavaa kuin esimerkiksi universaaleja aiheita käsittelevät luonnontieteelliset tutkimukset. Toukokuun lopulla pidetyssä Suomen tiedetoimittajien liiton seminaarissa kyseenalaistettiin näkemyksensä kansainvälisyyden ja tutkimuksen vaikuttavuuden välttämättömästä yhteenkuulumisesta. Kotimaisella julkaisemisella on monesti kansainvälistä julkaisemista suurempi vaikuttavuus varsinkin suomalaisen yhteiskuntaan.

Seminaarissa tuntui vallitsevan yksimielisyys rinnakkaiskielisyyden ajatuksesta. Sen mukaan tutkijan on syytä julkaista sekä suomeksi tai ruotsiksi että vieraalla kielellä. Varsinkin tutkijanuran alkuvaiheessa olisi syytä kirjoittaa omalla äidinkielellä eikä rynnätä suoraan kansainvälisille areenoille, koska tutkija ajattelee paremmin omalla äidinkielellään. Aloittelevilla tutkijoilla on kuitenkin yhä koveneva paine julkaista ensimmäiset tekstinsä vieraskielisissä huippujulkaisuissa.

Englanninkielisen julkaisemisen yleistyminen näkyy korkeakouluopiskelussa, eikä pelkästään myönteisellä tavalla. Yhä useammat yliopisto-opettajat julkaisevat vain englanniksi ja valittavat ajanpuutetta suomenkieliseen julkaisemiseen. Koulutusten tutkintovaatimuksissa englanninkieliset teokset ovat yleistyneet, ja jotkut luennoivat pelkästään englanninkielisten luentokalvojen avulla. Englannin ylivalta näkyy erityisesti tieteenaloilla, joissa kysymyksenasettelut ovat universaaleja. Kotimainen julkaiseminen kuuluu kuitenkin oleellisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen julkaisuperinteeseen. Tämä näkyy myös viimeisimmässä julkaisufoorumin linjauksessa.

Ellei julkaisufoorumin käyttöönotossa olla tarkkana, sillä saattaa silti olla epätoivottuja seurauksia. Monet tuodittautuvat ajatukseen, että julkaisufoorumia käytetään alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti vain yliopistojen ja tieteenalojen keskinäiseen vertailuun. Sen vaikutus näkyy kuitenkin jo tällä hetkellä yliopistolaitosten ja tutkimusryhmien toiminnassa. Erilaisilla kannustimilla tutkijoita ohjataan julkaisemaan luokitelluissa ja mieluiten kan-

sainvälisissä huipputason julkaisuissa. Tämä on alkanut näivettää kotimaista julkaisemista. Kevään seminaareissa tuotiin esille, kuinka kotimaisiin lehtiin tarjottujen tekstien määrä on uuden julkaisupolitiikan seurauksena jo nyt vähentynyt. Tulostehtailun henki on johtanut myös tieteen talkootyön rapautumiseen. On yhä vaikeampi saada vertaisarvioitsijoita kotimaisiin julkaisuihin tutkijoiden keskittyessä omien tekstiensä julkaisuttamiseen kansainvälisillä areenoilla.

Kevään seminaareissa peräänkuulutettiin korjausliikkeitä julkaisufoorumin oheisvahinkojen minimoimiseksi. Yliopistoissa valmistaudutaan paraikaa julkaisufoorumin heijastamiseen tuloksen tekemisessä. Nyt olisi tärkeä pitää esillä julkaisufoorumin sinällään hyviä periaatteita mutta tähdentää myös sen vääränlaisia käytäntöjä, jotta välttäisimme karikat, johon muun muassa Australiassa ajaututtiin. [1] Eri julkaisuperinteitä on kunnioitettava. Joillain aloilla kansainvälistä journaaliartikkelia voi pitää kuninkuusluokkana, toisella vertaisarvioitua antologia-artikkelia tai kotimaista monografiaa. On kuitenkin tieteenaloja, esimerkiksi kasvatustiede, joissa erilaiset julkaisutraditiot kamppailevat keskenään saavutukseen hegemonisen aseman tai pysyäkseen hengissä. Julkaisufoorumin ei pidä antaa kaventaa tieteen tekemistä. Sijansa on sekä kotimaiselle että kansainväliselle julkaisemiselle. Tutkijan suoranaisten kansalaisvelvollisuus on – kuten kevään seminaareissa tuotiin esille – julkaista myös yleistajuisesti.

Viitteet

[1] Julkaisufoorumin tavoitteista ja Australian virheistä ks. http://www.kasvatus-jaaika.fi/site/?lan=1&page_id=448

***Jukka Rantala** on historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen professori Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa.*